

เทศน์อบรมในพรรษา

พระอาจารย์สงข มนฺตสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๑ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๕

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

นำสงสาร เวลาคุยอะไรก็น้ำตาไหลๆ ทุกข์นะ เวลาทุกข์มันทุกข์มาก ใครเวลาสะกิดใจก็น้ำตาร่วงๆ แล้วก็จะไปหาความสุขกัน อยากจะหาความสุข เกิดมาเป็นคนแล้วอยากจะพบความสุข แล้วมาพบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาก็สอนความสุข แต่ข้างนอกเขาว่าสอนเรื่องอริยสัจเรื่องทุกข์ ทุกข์เป็นทุกข์ เป็นทุกข์นิยม...ไม่ใช่ ไม่ใช่หรือ ไม่ใช่ทุกข์นิยมนะ ศาสนาพุทธเราไม่ใช่ทุกข์นิยม

เพียงแค่เป็นศาสนาของเอกบุรุษ เป็นศาสนาของผู้ที่เข้าหาความจริงใจ

“ทุกข์นี้เป็นอริยสัจ” ไม่ใช่เป็นทุกข์นิยม “ทุกข์นี้เป็นอริยสัจ” ที่ไหนเกิดโรค เราต้องเข้าไปแก้โรคที่นั่นไง ที่ไหนเกิดโรค ที่ไหนเจ็บไข้ได้ป่วย เราจะไปแก้ที่นั่น...ไม่ใช่ศาสนาอื่น สุขนิยม สุขนิยม แล้ววิ่งหาแต่ความสุข แล้วไม่เคยเจอ ไม่เคยเจอความสุขจริงๆ เลยละ

เราว่าเราเป็นความทุกข์ พอพูดว่า “ทุกข์” ก็เลยเข้าใจผิดกันหมด แล้วทำก็ทำผิดหมดเลย ทุกข์มันเป็นผล “เป็นผล” ทุกข์มันเป็นผล เป็นวิบาก แต่สมุทัยตัวไม่เข้าใจความทุกข์ต่างหากละ พระพุทธเจ้าสอนตรงนั้นไง...ทุกข์ก็สอน แต่สอนว่ามันเป็นผลของเหตุไง เราสาวไปหาเหตุ

ไม่ใช่ว่าวิ่งเข้าไปหาทุกข์นิยม ทุกข์นิยม แล้วก็กอดทุกข์อยู่

มันเป็นเรื่องของความไม่เข้าใจใช่ไหม เช่น เรามีความทุกข์อยู่ เรามีความผิดใจกัน ใครมาสะกิดใจมันก็คิดซ้ำคิดซาก อันนั้นเป็นทุกข์นิยมจริง โลกเอาความคิดของโลกแล้วมาจับศาสนาไปเอาความคิดของพวกเขาแล้วไปจับศาสนา อย่างเช่น เรามีความคิดฝั่งใจ เรามีความทุกข์อยู่ ใครมา

พูดสะกิดใจเราก็ไม่พอใจใช่ไหม มันก็เกิดให้ทำความคิด ทำให้ทุกข์มันเกิดขึ้น พอเราคิดว่าจะไปหาทุกข์เราก็คิดว่าเป็นอย่างนั้น... ไม่ใช่ ไม่ใช่หรือก ไม่ใช่ว่าไปหาทุกข์แล้วมันจะทุกข์อีกนะ

ให้ดูทุกข์ใจ ทุกข์อันนี้มันเป็นทุกข์เนื้อใจ ไม่ใช่ทุกข์อารมณ์ ทุกข์ของโลกเราที่ว่ามันเป็นทุกข์อารมณ์ “ทุกข์เปลือก” ฟังสิ ทุกข์ยังมีทุกข์เปลือก กับทุกข์เนื้อใจ ถ้าไปเห็นทุกข์เนื้อใจ รู้ว่าอันนี้เป็นอริยสัจ “อ้อ! มันเป็นสัจจะความจริงอยู่อย่างนั้นอยู่แล้ว” อย่างเช่นกายเรามันพิจารณาไป จับใช้ได้ป่วยมันก็เป็นทุกข์ตามความเป็นจริง แต่เราไปเสกสรรปั้นยอกว่าไม่ยากให้เป็นไปตามนั้น นี่เขาเรียกสมุทัย นี่ทุกข์เนื้อใจ ถ้าจับทุกข์เนื้อใจได้ เราก็จะสาวหาเหตุหาผลกันได้

แต่นี้เราไปเอาแต่ความทุกข์ข้างนอก ทุกข์นินทาภาเลใจ ทุกข์โลกธรรมใจ มันไม่ใช่ทุกข์เนื้อใจ มันทุกข์เปลือก ทุกข์ว่ากลัวจะไม่มีตามที่ความมันหมาย มันก็เลยแบบพยายามจะปรุงแต่งอันนั้นเป็นทุกข์เปลือก แล้วทุกข์เปลือกก็เจออารมณ์เปลือกๆ แล้วก็เลยทำให้ลืมนึกว่าคะมาหายไป ในอารมณ์เปลือกๆ นั้นใจ พระพุทธเจ้าถึงสอนว่าทุกข์เปลือกนี้ เราต้องข้ามพ้นตรงนี้ใจ ไม่ใช่ให้จิตอยู่กับอารมณ์ พยายามทำความสงบ ทำความสงบนะ “ทำความสงบ” ฟังสิ ทำไมบอกว่าการสมาธิทำความสงบ จิตนี้ต้องสงบก่อนแล้วมันถึงจะมีสมาธิ “จิตนี้ต้องสงบ”

จิตของปกติเรามีสติ แล้วมันสงบอยู่แล้วเป็นบางครั้งบางคราว ถ้าจิตไม่สงบ มันฟุ้งซ่านมากเกินไปจนอารมณ์รุนแรงขึ้นไปจนเสียดสติได้ แต่ธรรมชาติของจิตมันมีทั้งฝ่ายขาวและฝ่ายดำ ถ้ามันไปตามความเคยชินของกิเลส กิเลสจะอุให้ไปฟุ้งซ่าน แต่มันก็มีเนื้อใจ คือว่ามันมีความรู้สึกมีพุทธะอยู่ที่ใจใจ มันก็มีฝ่ายขาวบ้าง ถึงมีสติขยับยั้ง เราจะขยับยั้งได้เป็นบางครั้งบางคราว แล้วก็ขยับยั้งไม่ได้ บางทีมันรุนแรงมา เราก็ขยับยั้งไม่ได้

ความจริง ธรรมะในใจ ก้นบึ้งของใจมันมีอยู่แล้วทั้งนั้นละ เพียงแต่มันโดนกิเลสปกคลุมไว้ ใจ แล้วเราไม่เข้าใจ เราไม่รู้ทันตามความเป็นจริง เราก็พุ่งออกไปดูข้างนอก พระพุทธเจ้าถึงบอกว่า “ให้ทำใจสงบ” ทำใจสงบก็เหมือนกับเราได้ยิน ได้ยินคุณภาพ เราไม่ใช่วิ่งดู ไม่ได้เดินดู “ยินดู” ทำใจให้สงบ พอสงบบ่อยๆ เข้า บ่อยๆ เข้า มันก็จะเกิดสมาธิ

สมาธิคือความตั้งมั่นของจิต จากสงบแล้ว สงบหนหนึ่ง ๒ หน ๓ หน เข้าไปเรื่อยๆ ถึงว่าเราทำใจสงบ ทำใจเราอยู่เฉยๆ อันนี้ก็ถูกต้องแล้ว มันต้องต่อเนื่องกันบ่อยๆ มันถึงจะเป็นสมาธิในสมาธิในใจของตัว พอมีสมาธิแล้วมันก็มีตั้งมั่น คนไม่มีสมาธินะ คนที่อยู่กับโลกเขา ใครพูดอะไร

มาก็ตื่น ใครจะพูดอะไรมามันก็หลง มันเชื่อเขาอย่างไร แต่ถ้าคนมีสมาธิ เขาพูดอะไรมามันต้องใคร่ครวญก่อน

จิตตั้งมั่น คือไม่ตื่น...เราถ้าจิตไม่ตั้งมั่นเหมือนกับคนตื่น คนตื่นใครพูดอะไรมาก็เชื่อ ตื่นไปหมดเลย เขาว่าที่นั่นมีไอนี้ ที่นี้มีไอนั้นนะ อยากได้อะไรก็คิด ใหม่ๆ นั้นเป็นลมปากเฉยๆ มันไม่ใช่เป็นตามความเป็นจริง แต่ถ้ามีสมาธิแล้ว เขาพูดมานี่ฟัง แล้วใคร่ครวญว่าเป็นไปได้ตามอย่างนั้นไหม เห็นไหม ผลจะเกิดทันทีเลย นี่ธรรมะเริ่มแรกก็เกิดผลแล้ว เกิดว่าเราเป็นไม้หลักปักอยู่ในแม่น้ำ ไม่ใช่ไม้หลักปักลึมนอนอยู่ในแม่น้ำ ในแม่น้ำ ปักอยู่น้ำพัดมา มันก็ปักอยู่ มันก็ต้านได้ ด้านกระแสของโลกนี้ ด้านกระแสของความเป็นไป ความเป็นไปตามกระแสโลก ไม่ใช่ตามความเป็นจริง กระแส ฟังดู “กระแส” มันเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา วันนี้ก็ทำให้คุณค่า พอมันเก่าเขาก็เลิก เขาก็เปลี่ยนใหม่ กระแสไม่ใช่ความจริง ความจริงมันอยู่ที่เราใคร่ครวญอันนั้น ถึงว่าให้จิตนี้มีสมาธิ

“การทำจิตให้สงบ” ฟังนะ การทำจิตให้สงบมันทำยากไหม...ยาก เห็นไหม เราทำจิตให้สงบ ถ้าไม่สงบนี้มันอึดอัด มันอยากลุกอยากเลิก ถึงว่ากำหนดลมหายใจเข้าและหายใจออกแล้ว ก็ต้องให้จิตเข้ามาใน ให้มันเข้า ให้จิตนี้มันเข้าหาภายใน คือไม่มันออก ความรู้สึกนี้มันส่งออกนะ เช่น พอเรานั่งเรออึดอัด เราไม่พอใจมันจะเลิก ถ้าเราปล่อยตามความเป็นจริง น้ำมันก็ไหลลงต่ำ กับน้ำมันไหลลงมา เราก็คอยกวาดน้ำให้ย้อนกลับไป ให้ย้อนกลับไป

เหมือนกัน กำหนดลมหายใจเข้าและลมหายใจออก หรือกำหนดใดๆ ก็แล้วแต่ แล้วพิจารณานั้นนะ พิจารณาเพื่อความสงบนะ “พิจารณาเพื่อความสงบ” ดูภายนอกไป พิจารณาเพื่อความสงบ นั่นนะ ย้อนเข้าไป คือว่าผัสสะจิตเข้าข้างใน พัสสะจิตคือเราเอาไม้กวาดกวาดน้ำขึ้นไม่ให้ลงต่ำ ถ้ากวาดบ่อยๆ มันก็ต้านน้ำไว้ นี่ภาพชัดเลย

ความคิดก็เหมือนกัน ความคิดกระแสของใจมันจะไหลออกๆ เราเริ่มต้นนั่งเราก็ตั้งใจว่าเราจะนั่ง แต่พอนั่งสักพักหนึ่ง พอไม่ได้หรืออย่างไรความขัดเคืองใจมันต้องมี ความขัดเคืองใจที่มันจะพาให้คิดออกใจ เริ่มต้นจากคิดออก พอคิดแล้วกายมันก็จะทำตาม ใหม่ๆ เราก็พยายามพิจารณา ดู พิจารณาหมายถึงว่าย้อนกลับๆ พิจารณาดูกาย ดูความรู้สึก นี่พิจารณาย้อนกลับ ทั้งลมหายใจด้วยนะ พิจารณาอย่างนี้มันเหมือนกับเสื้อผ้า เหมือนกับผ้าสกปรก ผ้าสกปรกเรากำหนดพุทโธๆ หรือกำหนดใจสงบนี้มันสงบธรรมดา แต่ผ้าสกปรกใหม่ๆ เราก็ล้างน้ำ เวลาซักผ้าเสร็จ ซักด้วยผงซักฟอก เราต้องล้างน้ำสะอาด ใหม่ๆ

จากผ้าสกปรก จากการซักฟอก จากการน้ำล้างสะอาด นี่เริ่มคิดอย่างนี้ จิตนี้มันละเอียดเข้าไปเรื่อยๆ ซักฟอกนะ นี่ซักฟอกหลายๆ นะ ซักฟอกให้จิตละเอียดเข้าไปไง คำว่า “จิตละเอียด” ละเอียดในสมาธินะ ไม่ใช่ละเอียดด้วยวิปัสสนา “ละเอียดในสมาธิ” ละเอียดในการสงบตัวลง ก็คือกิเลสมันสงบตัวลงไง นี่สมาธิที่ถูกต้อง

ถ้าสมาธิที่ไม่ถูกต้องนะ... “สัมมาสมาธิ” สัมมาสมาธิมันอาศัยศีลไง อาศัยใจที่ไม่ส่งออกไปไม่เอาสมาธิไปประกอบเป็นไสยศาสตร์เป็นไสยเวทออกไปข้างนอก แต่ถ้าเป็นสมาธินะมีศีล พอมีศีล เราไม่เบียดเบียนใครใหม่ ไม่เบียดเบียนคนอื่น แล้วก็ไม่ได้เบียดเบียนใจของตัวเอง จิตนี้พอมันเป็นสมาธิขึ้นมา มันใสอย่างนี้ แล้วก็ซักน้ำๆ เข้ามา ให้สมาธินี้ใสเข้าไปๆ ให้สะอาดขึ้นไง อันนี้คือสัมมาสมาธิกับมิจฉาสมาธิ ทำสมาธิเหมือนกัน ทำให้จิตสงบเหมือนกัน แต่มนต์ดำ-มนต์ขาวไง

“หลักของใจ” ใจจะทำคุณงามความดีหรือจะทำเบียดเบียน ว่าเบียดเบียนเลย แต่โลกเขาว่าเป็นคุณงามความดีไง เห็นไหม มันก็ต้องใช้พลังงานของใจ พลังงานของสมาธินี้แหละ ถึงว่าเป็นมิจฉาหรือเป็นสัมมา ฉะนั้นเราถึงให้มีศีล เรายกขาศีลแล้ว พอรักษาศีล ศีลเราบริสุทธิ์ บริสุทธิ์จากกายไม่ขยับออกไปทำความชั่ว ใจไม่คิดออกทำในสิ่งที่ผิด มันเป็นศีลภายในใจ เป็นศีลภายใน ทำให้ใจ ให้สมาธินี้สะอาด

พอสมาธินี้สะอาดใจใหม่ พอสมาธินี้สะอาด มันให้ความรู้เห็น อิ่มใจใจ ความสุขของใจ พอความสุขของใจ อิ่มใจ มีความสุขแล้ว ความสุขในสมาธินี้ก็มหาศาลนะ มหาศาลจริงๆ แล้วให้มันสุขถ้าเป็นสัมมา ถ้าเป็นมิจฉามันไม่สุข มันร้อน มันเกิด...พอจิตมันสงบ มันเหมือนถือเคร่งไง มันเหมือนกับว่าเรารัดไว้ เรารัดไว้แล้วมันจะออก เรารัดไว้ เราถอยเข้ามาเรื่อยๆ แต่ไม่ได้ซักให้สะอาด

แต่ถ้าเป็นสัมมาสมาธิมันจะโล่ง เบาสบาย สบายมาก มีความสุขมาก พอมีความสุขมาก ก็ทำให้ละเอียดเข้าไปอย่างที่ว่า ละเอียดเข้าไป พิจารณาเข้าไป ม้วนกลับๆ ทีนี้พอม้วนกลับขึ้นมา มันจะติด เพราะคนไม่รู้มันจะว่าง โล่งไป คิดว่าอันนี้มันเป็นผล...มันเป็นผลของการทำให้ใจสงบ มันไม่เป็นผลของในตำราที่พระพุทธเจ้าเราสอนแล้ว

พระพุทธเจ้าสอนว่ามนุษย์ให้เดินสองขา การงาน การหามาเป็นต้นทุนใจ อย่างเช่น การสร้างบ้าน การหาวัสดุอุปกรณ์อย่างหนึ่ง การประกอบเป็นบ้านเป็นเรือนอย่างหนึ่ง เราไปหาเงินมาใช้ใหม่ เราไปซื้อของมาเพื่อจะสร้างบ้าน อันนั้นก็ลงทุนแล้วขั้นหนึ่ง เราไปจ้างช่างมาทำงาน

ค่าแรงงานกับข้าวสุกต่างกัน ใสนี้ก็เหมือนกัน การหาวัสดุมาคือหาให้ใจสงบ หาให้ใจตั้งมั่นก็เหมือนเราหาวัสดุอุปกรณ์มา แต่การจะวิปัสสนาใจ ก็เหมือนกับการสร้างบ้าน

พระพุทธเจ้าสอนให้วิปัสสนา วิปัสสนาหมายถึงการชำระกิเลส กิเลสนี้มันอยู่ในสมาธิที่ใสๆ นั่นนะ สมาธิใสขนาดไหนกิเลสก็สงบตัวลงใสกว่าสมาธินั้น เห็นไหม ที่ว่าจิตนี้โล่งสบายแล้วนึกว่าสะอาด มันสะอาดจากอารมณ์โลกภายนอก มันเป็นโลกียารมณ์ แต่ไอ้เนื้อแท้ของอารมณ์ภายใน มันแค่สงบตัวลง ซุกอยู่ในความใสสะอาดนั้น

นี่พระพุทธเจ้าถึงได้สอนใจ สอนให้วิปัสสนา วิปัสสนานี้เป็นมรรค

“อริยมรรค” มรรคคือมีองค์ ๘ นี้มีเฉพาะในศาสนาพุทธนี้เท่านั้น

สมาธิใส สมาธิดีก็อุทกคาส อาฬารคาส เขาก็ได้สมาธิมาก่อน พระพุทธเจ้าก็เคยไปเรียนมา พระพุทธเจ้าเคยไปเรียนมาจากเขาแล้ว แล้วทำไมสมาธินั้นมันไม่เป็นมรรคไปล่ะ ถ้าสมาธิหรือว่าความจิตสงบ จิตที่มันเป็นความคิดแล้ว มันเป็นไปเองโดยธรรมชาตินะ แบบจิตนี้เป็นสมาธิ พอใสสะอาดแล้วมันจะเห็นกิเลส มันจะชำระกิเลสไป แล้วก่อนที่พระพุทธเจ้าจะมาตรัสรู้มรรคเราใช้มรรคเป็นเครื่องดำเนินนี่เขาก็มีอยู่แล้ว ทำไมมันไม่เป็นไปล่ะ

ฉะนั้น ถึงว่าสมาธิมันก็เป็นสมาธิ มันไม่ใช่วิปัสสนา มันจะยันกันตรงนี้ไง ยันที่ว่าสมาธิก็คือสมาธิ ปัญญาก็คือปัญญา สมาธิเป็นปัญญาไปไม่ได้ ถ้าเป็นไปได้อุทกคาสต้องสำเร็จไปแล้ว อาฬารคาสก็ต้องสำเร็จไปแล้ว เพราะเขาได้ถึงสมาบัติ ทำไมเขาไม่สำเร็จไป

ถ้าสมาธิมันเป็นไปโดยธรรมชาติ เป็นไปโดยอัตโนมัติ ทำจิตนี้ให้สงบแล้วจะเห็นกิเลสแล้วจะให้ทะลุกิเลสไปเลยโดยธรรมชาติของมัน ทำไมเขาต้องตายโดยที่ว่าเขาไม่ได้ผลล่ะ พระพุทธเจ้าพอตรัสรู้แล้ว กำหนดที่จะสอนใครก่อน สอนผู้ที่มีพื้นฐานก่อน ก็จะสอนอาฬารคาส กำหนดดูไป ตายเสียแล้ว เสียใจเหลือเกิน ตายเสียแล้ว ถ้าอยู่ได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้าจะตรัสรู้เป็นพระอรหันต์ แต่ในเมื่อตายไปแล้ว

พระพุทธเจ้าสอนก็สอนคนเป็น สอนคนมีโอกาส สอนให้เข้าเดินมรรค มรรคคือปัญญาไง สัมมาสมาธินี้ก็เป็น ๑ ในมรรค คือองค์ ๘ “มรรค ๘”... ๑ ใน ๘ ความเพียร จากเพียรในสมาธิ เพียรทำใจให้สงบก็ทุกข์แล้ว ทุกข์พอสมควร แล้วยังต้องวิปัสสนาอีก วิปัสสนาแล้วมันก็ยังมิสัมมากับมิมีจลาอีกล่ะ

การพิจารณาที่ว่าคิดใน การพิจารณาข้างนอก การพิจารณานะ การพิจารณาโดยอารมณ์ การพิจารณาโดยอารมณ์นะ หลับตา หลับตาให้ตาไม่เห็นกาย เห็นรับรู้ความรู้สึกเวทนา จิต อารมณ์ที่พุ่งช่านธรรม ธรรมารมณ์ ธรรมารมณ์ที่เกิดขึ้น นั้นนะ หลับตาแล้วพิจารณาถึงจะเป็นผล

ถ้าลืมตาพิจารณาไปพิจารณาที่ไหน ลืมตานะ ลืมตาพิจารณาภายนอก มันเป็นอารมณ์โลก มันเป็นที่เราสมมติใจ ลืมตาพิจารณาข้างนอก คิดว่าดูภายนอกกับดูภายใน ดูภายนอกนะ ถ้าจิตนี้มันมีการเพ่งอยู่ มีการบังคับอยู่ มันพิจารณาแล้วมันก็ว่าเห็นตามความเป็นจริง เพราะมันกดไว้ ใจนี้มันจะเสียดตรงนี้

การพิจารณาภายนอกมันพิจารณาเพ่งออกไป แล้วจิตนี้มันก็มีอารมณ์แบบที่เราวิปัสสนิกนึกให้ตามความเป็นจริงในตำราใจ แล้วกดไว้ กดไว้มันก็พูดได้ กดไว้มันก็จะรู้เท่าตามความเป็นจริงนั้นนะ อาการเราอนุโลมไป แต่เวลามันตึกกลับขึ้นมาเสียเลย

เขาถึงว่าหลับตาแล้วให้ตาไม่เห็นพิจารณา ความปล่อยวางมันปล่อยวางจากชั่วคราว ปล่อยวางจากภายใน มันจะปล่อยวางโดยอัตโนมัติ ฟังนะ มันจะปล่อยวางโดยอัตโนมัติ ไม่ใช่ปล่อยด้วยการบังคับ หรือปล่อยด้วยเราพอใจปล่อย...ไม่ใช่

การพิจารณาจนเท่าทันความเป็นจริง มันจะขาดออกไป ถ้าว่าเราคิด เราคาด เราหวังจะให้ปล่อย ถึงขนาดนั้นปล่อย ขนาดนี้ปล่อย อันนั้นเป็นการคาดหมาย อันนั้นเป็นการหลอกตัวเองไว้ชั้นหนึ่งแล้ว ฉะนั้นถึงว่าพิจารณา ถึงจะลืมตาพิจารณานะ ในทางจกรมก็ได้อยู่ แต่ตานี้ลืม ลืมสักแต่ว่าลืม เดินจกรมตาใสๆ อยู่แต่จิตไม่ส่งออกเลย มันพับมันม้วนเข้าข้างในหมด ตาสักนี้แต่ว่าตาแต่จิตนี้จะหมอนอยู่ภายใน ถ้าขณะใครเดินจกรมนะ มันก็คือการพิจารณาเหมือนกันนั้นละ อันนี้ก็พิจารณาถูกต้อง

แต่ถ้าเรานั่งอยู่ คำว่าพิจารณาภายนอกคือส่งออก...ส่งออกไม่ได้ ต้องย้อนกลับ ย้อนกลับย้อนกลับ เพราะกิเลสอยู่ที่ใจ รูปข้างนอก เสียงข้างนอก กลิ่นข้างนอก รสข้างนอก จะดีหรือไม่ดี จะประณีตขนาดไหน จะดีคือใจไปคิดต่างหาก รูปจะประณีตจะดีขนาดไหน เขาเป็นรูปของเขายู้อย่างนั้น จิตของเรา ความรู้สึกของเราไปมันหมาย ไปคิดเขาต่างหากละ ฉะนั้น ถ้าเราส่งออกไป เราก็ไปเห็นรูปอย่างนั้น มันก็เหมือนโลกเขานั้นละ โลกเขา เขาก็ดูกันอยู่อย่างนั้น เขาก็ติดกันอยู่อย่างนั้น แต่ในโลกเขา คนที่มีศีลธรรมเขาก็ยับยั้งได้บางครั้งบางคราว

ถ้าเราส่งออกไป แล้วเราไปยับยั้งไว้ด้วยสติพอสมควร ว่าอย่างนั้นนะ “ด้วยสติพอสมควร” แบบการอนุโลมขึ้นจากภายในของจิตที่ว่าศึกษาตำรา มา แล้วไม่ทำลงมัชฌิมาท่ามกลางตามความเป็นจริงใจ มันก็คือน่าโลกเขา โลกล้วนๆ เลย แต่เราก็เข้าใจว่าอันนั้นเราปล่อยตามความเป็นจริงแล้ว... ไม่ใช่ ไม่ใช่หรือก ถ้าปล่อยตามความเป็นจริงจะไม่ถามใครเลย

คนปล่อยตามความเป็นจริงมันจะปล่อยขาด หัวใจนี้จะปล่อยขาดออกไปเลย แล้วคิดดูสิว่า มันปล่อยขาด อาการที่ขาด อาการของใจเร็วมาก แต่ปัญญาเร็วกว่านั้น ปัญญาเร็วหมด จะไม่มีการพลั้งเผลอแม้แต่อนุเดียว จิตนี้จะพลิกก็ขึ้นก็ตกลง มันจะทันหมด เห็นทุกอนุของจิต จิตนี้หมุนไปอย่างไร มรรคนี่สามัคคี ประหารกิเลสออกไปแบบใด จิตนี้จะรู้ ไม่ต้องให้ใครมาบอก พอมันขาดอย่างนั้นแล้วจะไม่ลังเลสงสัยใดๆ ทั้งสิ้น

“การลังเลสงสัย” พอขึ้นว่าลังเลสงสัยนี่กิเลสล้วนๆ กิเลสล้วนๆ เลย บังคับตั้งรู้จำเพาะตน จำเพาะตนสิ อหังนะ อหังการมาก มันเป็นอริยทรัพย์ภายใน มันเป็นอริยทรัพย์ ทรัพย์ที่ว่าโลกนี้เขาหากันไม่เจอ โลกนี้เขาไม่มี มันเกิดขึ้นจากภายใน เกิดขึ้นจากภายในก็เกิดขึ้นจากตอนสงบ ตัวเราขณะนี้ หนา ๑ กีบ กว้าง ๑ สอก หน้าอก แต่เวลาคิดมันคิดสร้างโลกนะ จรวด ดาวเทียมทุกอย่างเกิดขึ้นมาจากคนทั้งนั้นเลย

นี่ก็เหมือนกัน เวลาความคิดออกไป มันครอบ ๓ โลกธาตุ แล้วเราพยายามจะให้มันหดเข้ามา ใจ หดเข้ามาให้อยู่ในกลางทรวงอก หดเข้ามา หดเข้ามา หดเข้ามาตั้งอยู่เป็นหนึ่ง หนึ่งนี้เป็นสมาธิใจ มันรุนแรงขนาดไหน เวลาเห็นว่าเห็นคนตัวเล็กๆ ขนาดนี้แหละ หนากีบ กว้างสอก แต่ความคิดไม่เป็นอย่างนั้นนี่ ความคิดนี้มันใหญ่มาก มันใส มันไปได้ทั่ว ๓ โลกธาตุ มันหมุนไปได้หมดเลย รับรู้ไปได้ทั้งหมด

แล้วเราดึง เราย้อนกลับมา กระจกกลับมาเลย กระจกกลับมาให้หยุดนิ่ง ความเร็วที่เร็วมหาศาลแล้วหยุดนิ่ง คิดดูสิว่ามันจะมีพลังขนาดไหน ความเร็วหมุนไป ลม คูสิลม มันไม่เห็นมีเลย เวลามันเกิดพายุขึ้นมา โอ้โฮ! ทำไมมันทำให้พังไปหมดเลย บ้านเรือนทุกอย่างพังราบเป็นหน้ากลองเลย

จิตนี้เอาให้อยู่ดี ให้อยู่แล้วนะ แล้วเราหมุนตามอริยมรรค ความมันสามัคคีนี้มันจะตัดกิเลสขนาดไหน มันสมุทเททพหาน ขาดๆๆ โอ้โฮ! ลูกหลานเหลนนะ กิเลสมันจะตายมาตลอด เหลนตาย ลูกตาย หลานตายมา จนปู่ย่าตายาย กิเลสมันมีคนเดียวหรือ มีตัวเดียวในใจหรือ พญามาร

พญามารนะ ลูกพญามาร นางคันทา นางอรดี นางโลก นางโกรธ นางหลง นั้นลูกสาวนะ นั้นแก่ลูก แล้วหลานละ ถึงว่าต้องฆ่ามันตั้งแต่หลานมาเลยนะ ตั้งแต่เหลนมาเลย ฆ่ามาตลอด ฆ่ามาตลอด

พอฆ่าฆ่าความไม่ยากทำไง ต้องชำระความไม่ยากทำ ความไม่เข้าใจใจ กิเลสมันต่อต้านไง ปวดเจ็บขนาดไหน นี่แก่เด็กๆ แก่กระเซ้าเข้าเหย่นะ เราก็ลี้มกันแล้ว แก่กิเลสมันกระเซ้าเท่านั้นนะเราสู้ไม่ไหว แล้วเราว่าจะชำระมัน จะชำระมัน ชำระต้องชำระ ไม่มีใครทำแทนเราได้ หรือก ถึงได้ว่าไงว่าเราปรารถนาความสุขใจ ปรารถนาความสุข เวลาน้ำตาไหลมันก็รู้ ความทุกข์ถึงได้นำคิดนะ ยับยั้งให้ตรงนี้มันมีความสุขมาตลอด

การประพฤติปฏิบัติมันจะมีความสุขทุกข์ พอปฏิบัติถึงจุดมันจะมีความสุขมาตลอดเลย ความสุขคือความอิมใจใจ มันต้องมีเครื่องเยียวยา นักรบมันถึงจะรบได้ไง มันต้องมีเครื่องมือสัมภาระ มีความสุขเจอไปตลอด

พอจิตสงบมันก็มีความสุขของมันจุดหนึ่ง วิปัสสนาก็มีความสุขของมันจุดหนึ่ง มันจะให้ผลความสุขนี้ไปเรื่อยๆ มันไม่ใช่ให้ความทุกข์ไปตลอดหรือก ถ้าให้ความทุกข์ๆ ทุกข์ตลอดมันก็เหมือนไม้เผาไฟสิ เราเอาไม้เอาฟืนเข้าเตา มันไหม้ไปหมดเลย ใหม่นี้ก็เหมือนกัน ถ้าการปฏิบัติมันมีแต่ความทุกข์ ไม่มีสุขมาเจอเลย ร่างกายนี้มันต้องโดนไหม้สลายไปหมดเลย ร่างกายจะทนอยู่ไม่ได้ เพราะมันมีแต่ความทุกข์ล้วนๆ นะ

แต่มันมีความสุขมาเจอปนไป มีความสุขมาคอยให้มีรสชาติบ้าง มีรสชาติให้เรามีกำลังใจ มีความอดสาหะจะทำต่อไป อันนี้เป็นอาหารของผู้ปฏิบัติ เป็นอาหารของใจ ใจมันจะได้ว่าไม่แห้งจนเกินไป ไม่ให้เผาจนละลายไปหมด นั่นนะ มีความสุขใจ ความสุขในการที่ว่าฝืน แต่มันเป็นความสุขภายใน เป็นความสุข เป็นความพอใจ

นักปฏิบัตินี้แปลก เวลาทุกข์ก็ว่าทุกข์มากนะ เวลาปฏิบัติก็พอเรือ ปล่อยไป เพราะกิเลสมันเสียมในท่ามกลางปฏิบัติใจ เห็นอะไรเล็กๆ น้อยๆ ก็หลงตามมันไป เราอดส่ำ อดส่ำหั้นะ อดส่ำหั้นะ จะประกอบทำใจให้มันสงบได้ หาเงินหาทองมาเก็บไว้ แล้วก็โยนทิ้งไปซะ เอาไว้โยนทิ้งเลย เพราะรักษาไม่เป็นใจ มันจะเป็นความดี ถ้าเก็บรักษาไว้เงินทองนั้นนะ มีสติฟังบรรจบให้ครบบาท ใ้อมีสติเดียวจะเที่ยวจับจ่ายไปแล้ว

เพราะการออกไปเห็นนั่นนะมันเหมือนกับใจส่งออกแล้วนะ นั่นคือการจ่ายเงินที่ว่า
 สรุ่ยสรุ่ยโดยไม่รู้สึกตัวเลย เพราะมันใช่แล้ว พลังงานนี้ใช่ ได้ออกไปแล้ว ใช่ออกไปแล้ว แห่งเลย
 นะ ตื่นเต้น ดีใจ ฟุ้งซ่าน ฟุ้งซ่านด้วยกิเลสมันหลอก แต่เราเข้าใจว่าอันนั้นเป็นธรรม...หลอกสิ
 เพราะอุปจารสมาธิไง อุปจารสมาธิ จิตนี้สงบนิดเดียวแล้วส่งออกไปรับรู้เลย มันหมุนออก อุปจาระ
 คือวงรอบ มันหมุนออกไม่เข้าหาใน ไม่เข้าอุปปนา จิตนี้ไม่เข้าร่วมเป็นหนึ่ง แล้วพลังงานอันนั้นก็
 ไม่พอ

ความไม่รู้ของเรา ความตื่นเต้น ความชินชาของใจ ความชินชาของกิเลสมันอยากจะพุ่ง
 ออก แล้วไปเจอคนที่ว่าออกๆ ด้วยกัน เวลาภาวนาก็อยากเห็นนรกสวรรค์ นั่งโงะ! เข้าไปก็อยากจะ
 ดูเทวดา...ยังไม่ได้สงบมันก็ล่อไว้แล้ว เหมือนทางโลกเขาโฆษณาสินค้านั่นละ ยังไม่มีเงินจะซื้อเขา
 เลย อยากไว้ในใจแล้ว ฉันมีเงินฉันจะซื้อไอ้ฉัน ฉันจะซื้อไอ้ฉัน จิตยังไม่ทันสงบเลยก็อยากจะไปดู
 ไว้ก่อนแล้ว แล้วพอมันจิ้มเข้าไปสงบหน่อยเดียวพุ่งออกเลย...น่าเสียดาย อดส่ำทำซะเกือบเป็น
 เกือบตายแล้วให้มันเสื่อม ให้มันหมดไปโดยใช่เหตุเลย

“โดยทำในทางที่ถูกต้อง” กับ “โดยทำในทางที่ผิด” ทั้งๆ ที่ประกอบความเพียรเหมือนกัน ทั้งๆ
 ที่ภาวนาเหมือนกัน แต่ภาวนาแล้วควรจะให้เดินก้าว ๑ ๒ ๓ ๔ ไป ก้าวหนึ่งเราก็ล้มแปละ ก้าวหนึ่ง
 เราก็ล้มแปละ เริ่มต้นแล้วก็ล้ม เริ่มต้นแล้วก็ล้ม ไม่มีคำว่าสองในหัวใจเลย หนึ่งแล้วก็ล้มไป หนึ่งก็
 ล้มไป

แต่เวลาทุกข์ขึ้นมาทีบอกอยากจะมีความสุข อยากจะประพฤติปฏิบัติ แต่ไม่เคยนับถึงสอง
 ไม่มีการฝืนในหัวใจไว้เลย ไม่มีการต่อต้านกิเลสเอาไว้ในใจของตัว กิเลสมันหลอกในท่ามกลาง
 ปฏิบัตินั่นละ เริ่มต้นปฏิบัติมันก็หลอก เห็นใหม่ มันมีความทุกข์ ๒ อย่าง ความยาก ๒ อย่าง ยาก
 ในการปฏิบัติ ๑ ยากจากกิเลสมันจะหลอกให้ล้ม ๑

เราไม่เข้าใจ พอเราคิดเราก็ว่าถูก พอเราคิดนะ มันยังไม่ทันคิดมันก็ว่ามันถูกไว้แล้ว แล้วพอ
 มันคิดมันก็ว่ามันถูก ถ้ามันถูกทำไมเราไม่ได้ผลประโยชน์มากขึ้นไป ฟังสิ ถ้ากานันถูก กานันดี มัน
 ต้องเบา อย่างที่ว่าพระพุทธเจ้าสอนไว้ สิ่งใดที่ขัดเกลา สิ่งใดที่มักน้อย นั่นละเป็นทางที่ถูกต้อง สิ่งใดที่
 มักมาก สิ่งใดที่ให้เพิ่มพูน อันนั้นไม่ใช่ อันนั้นเป็นโลก

แต่ถ้ามันขัดเกลา มันมักน้อย แล้วมันจะมีมีความสุขได้อย่างไร? อ้าว! ใจที่ไม่แบกสัมภาระ
 ใจที่ปล่อยวาง ทำไมจะไม่มีความสุข โลกนี้คาดหมายผิด คิดว่าใครมีเงินมากๆ แล้วจะมีมีความสุข

เงินมากๆ มีแต่ตัวเลข แต่หัวใจที่ปล่อยวางไง คนที่ไม่มีอะไรเลยนั่นคือมีความสุข มีเงินมากๆ ก็เหมือนกับว่าเราแบกหินไว้ก้อนใหญ่ๆ ถ้าเราปล่อยไว้หมดละ ใจที่ว่าเงินนั้นเป็นกระดาษ

แต่ความจริงแล้วในหัวใจมันเป็นอริยทรัพย์ มันเป็นที่พิชิต ยิ่งไม่มีมันจะกลับมี ถ้ายังมีแล้วมันจะไม่มีเลย มันพระรุ่งพระรังไปหมดคนละ จิตนี้พระรุ่งพระรังไปด้วยอารมณ์ ธรรมารมณ์ไง สัมผัสแล้วคิด หนึ่งบวกหนึ่งเป็นสอง แต่จิตนี้คิดแล้วมันจะฟุ้งซ่านเลย มันไม่สองหรือว่ามันแตกกระจาย มันจะแตกกระจายไปแบบว่าคิดไปโลกร้อยแปด เราไม่ให้มีเชื้อ เราจะชักเชื่อนั้นออกเพื่อไม่ให้จิตนี้มีเชื้อ เพื่อไม่ให้จิตนี้มันคิด ก็ต้องให้ว่าง ต้องให้ขาดเงลา ต้องให้มันน้อย ต้องให้มันน้อย

สิ่งใดขาดเงลาสิ่งนั้นถึงจะเป็นธรรม ถึงจะเป็นธรรม ถึงจะเป็นความถูกต้อง พอมันมันน้อย มันมันน้อย มันน้อยลงก็ว่าตัวเองจะขาดทุนไป พอภาวนาก็จะเอาหลายๆ ใจ หลายๆ แล้วก็ส้อมกิ้งไปนุ่นๆ

อย่าไปหวัง อย่าไปหวัง อย่าไปจินตนาการ อย่าไปหมายเอาข้างหน้า ละอย่างเดียว ละอย่างเดียว “ละใจ” ละให้ว่างมันจะมีความสุขมาก ละให้ว่างเลย หนึ่งเดียวนั้น จิตนี้เป็นหนึ่ง หนึ่งนี้ไม่สืบทอด หนึ่งแล้วก็ส้อม หนึ่งแล้วก็ส้อม พุทโธแล้วก็หาย พุทโธแล้วก็หาย หนึ่งๆๆๆ หนึ่งอยู่อย่างนั้นนะ สภาวะที่เอาก็คคตารมณ์ จิตเป็นหนึ่งเพราะเป็นสมาธิ มันยังเป็นตน

แต่ถ้าวิปัสสนาแล้วมันจะเป็นหนึ่งไม่ได้ มันจะหลุดไปเลย ว่างหมด วิปัสสนานะ วิปัสสนาที่ถูก การพิจารณาที่ถูก ถ้าพิจารณาที่ผิด พิจารณาภายนอกมันจะเห็นอีกอย่างหนึ่ง มันเห็นแบบโลกนั้นละ เห็นแบบความเบื่อหน่ายไป คลายกำหนด จินตนาการกันไป เบื่อหน่ายคลายกำหนด มันเบื่อหน่ายตรงไหน มันเบื่อหน่ายมันก็เหมือนกับเรากินเหล้าเมา เมาจนอ้วกจนไม่อยากจะกินอีกแล้ว พอหายเมามันก็อยากอีก พอเบื่อหน่ายๆ มันจะเบื่อไปไหนละ มันเบื่อเพราะไม่อิ่มท้อง พอมันหิวขึ้นมา ก็จะกินอีก

ลองท่ามกลางสติ “มัชฌิมาปฏิปทา” มันขาดออกไป มันรู้เท่าตามความเป็นจริงแล้วปล่อยวางไว้ตามความเป็นจริงเหนือธรรมเหนือธรรมชาติเหนือการเวียนว่ายตายเกิดเหนือการวนเหนือการย้อนกลับมากินซ้ำ ใจใครคนี่มันเหมือนเสือ มันจับควายได้ตัวหนึ่งจับโคตัวหนึ่ง มันกินส่วนหนึ่งแล้วมันซ่อนไว้ เดี่ยวจะกลับมากินอีก ใจเสือในใจใจเสือก็เลสมันเป็นอย่างนั้นละ มันหลอกตัวเองว่าตัวเองพิจารณาแล้วก็ว่าปล่อยวางไว้ได้แล้ว “ว่า” นะ “ว่า” แล้วว่าปล่อยวางไว้แล้ว แล้วว่ารู้ตามความเป็นจริงแล้ว “แล้วว่า แล้วว่า” “ว่า” ตลอด ผิดตลอด เพราะมันเป็นวิปัสสนิก มันมีเขามิเรา ใน

เมื่อเรายัง “ว่า” อยู่ไง มันไม่ใช่ภาวนามยปัญญา มันเป็นจินตมยปัญญา จินตนาการ มีเขามีเรา เราว่าเขา ลองดูภาวนามยปัญญาคุณมันเป็นอย่างไร

จิตนี้เป็นสมาธิเป็นหนึ่งใจใหม่ การงานชอบเป็นหนึ่งใจใหม่ งานชอบความเพียรชอบเป็นหนึ่งใจใหม่ ความเห็นชอบ ความดำริชอบ ความจงใจลงที่ชอบ มันก็หมุนไป วนออกไป วนออกไป หนึ่งนี่จนมันรวม มันสามัคคี มรรคนี้สามัคคี มรรคนี้รวมกัน รวมกันจนไม่มีหนึ่ง รวมกันจนเป็นสุญญากาศ รวมกันจนเป็นสุญญากาศนะ เป็นอากาศ เป็นความว่าง

แล้วรวมปัญญานี้มันหมุน หมุนจนสามัคคี จนมันวิริตเอง มันตัดออกไปเอง ไม่มีเราไม่มีเขา ขณะขาดนี้เราไม่รู้สีกตัว ฟังสิ ขณะที่มันเข้าใจมันยังไม่รู้สีกตัวเลย มันจะขาดต่อหน้า ไม่ใช่ที่เราเขาเลย ไม่ว่า...รู้ตามความเป็นจริงเลยละ มันจะขาดใจ พระพุทธเจ้าถึงบอกมันเป็นญาณทัสสนะไง รู้ว่ากิเลสขาด มันขาดออกไปก่อน จิตสงบลงเลยแล้วย้อนกลับมาดู เหมือนฟังบ้านทั้งหมด ฟังให้ทลายราบไปเลย แล้วเราถึงมาเห็นว่าเป็นเรา

นี้จะฟังบ้านก็ไม่กล้าฟัง รือแต่หลังคาออกไปเหลือแต่เสาโคเคอยู่ แล้วก็ฟังบ้านแล้ว มันฟังได้อย่างไร เสาโคเคอยู่นั่นนะ มันฟังมันต้องฟังออกไปหมด ราบไปหมดเลย มันเป็นนามธรรมมันไม่ใช่วัตถุ ใอันนี้พูดถึงวัตถุมาเปรียบเทียบไง จิตนี้ยิ่งขี้ หัวใจนี้ยิ่งขี้ยิ่งขยำแล้วมันจะรอดออกมาไง ไม่กล้าทำอะไรเลย ไม่กล้าทำอะไรเลย มันเป็นจินตนาการทั้งหมด

อ่านธรรมะมาแล้วก็มาหลอกตัวเอง ศึกษาธรรมะมาแล้วก็มาหลอกตัวเอง ศึกษาธรรมะมานั้นยาวิเศษ ยาประเสริฐ ยาเลอเลิศ ขยำลงไปสิ มันต้องหลุดออกมาจากตรงนั้นอีกทีหนึ่ง ใอันนี้ศึกษามาแล้วก็เอาเป็นความจริงเลย มันจะเป็นได้อย่างไรในเมื่อมันเป็นสมบัติของพระพุทธเจ้า เราไปฟังมา ไปจินตนาการมาแล้วเราว่าเป็นอย่างนั้น มันเป็นปริยัติไง เป็นวิชาการถูกต้อง แต่ต้องประกอบลงที่จิต แล้วขยำออกมาแล้วมันเล็ดลอดออกมาไง ว่าคั้นออกมาจากอริยสัจ หัวใจโผล่หนีออกมาจากอริยสัจนะ มันไม่ใช่อริยสัจ มันโผล่ออกมาจากอริยสัจอีกทีหนึ่ง

อริยสัจนี้เป็นทางเดินของจิต เหมือนกับเราต้อนสัตว์เข้าไปในการชำระล้างออกแล้วโผล่ออกไปอีกปลายท่อหนึ่ง อันนี้ก็เหมือนกัน จิตนี้ผ่านอริยสัจใจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค แล้วโผล่ออกมาจากอริยสัจ อริยสัจนี้เป็นโรงงานใหญ่ เราเอาหัวใจนี้ผ่านเข้าไป ผ่านเข้าไป แต่ตัวอริยสัจนั้นก็เป็นแค่โรงงานเท่านั้น หัวใจที่หลุดออกมาจากอริยสัจรู้เท่าตามความเป็นจริงทั้งหมด อธิบายได้หมด รู้หมด

แต่เนื้เราไปศึกษาโรงงาน ศึกษาอริยสังแล้วก็เอาโรงงานนั้นเป็นตัวตั้ง แล้วก็เดินรอบไป เดินรอบไปข้างๆ แล้วก็ว่าตัวเองอธิบายได้ ทุกข์เป็นอย่างนั้น สมุทัยเป็นอย่างนั้น นิโรธเป็นอย่างนั้น มรรคเป็นอย่างนั้น แต่ผลที่ตัวสะอาดไม่มี เพราะตัวเองไม่ได้กลิ่นเข้าไปในโรงงานนั้น เดินเลียบชายโรงงานนั้นมาแล้วก็มาอธิบายอริยสังกัน แล้วพอมันพลิกกลับ มันตีกลับ...เพราะกิเลสอยู่ในหัวใจ กิเลสมันอยู่ในหัวใจอยู่แล้วตามความเป็นจริง เพราะมันไม่ผ่านโรงงานนั้น

มันถึงว่า ต้องการปฏิบัตินี้สำคัญ แม้จะปฏิบัติอยู่มันยังเดินผ่านชายไปเฉยๆ บังคับหรือกำหนดจิตลงไม่ถูกที่ บางทีก็กลัวจะไม่ได้ผลรีบไปก่อน บางทีก็ซ้าเกินไป ถึงกำหนดจิตให้เป็นไปตามธรรมชาติ บารมีธรรมของแต่ละบุคคลไม่เสมอกัน การเจาะจงลงก็ไม่เหมือนกัน

การพิจารณากายก็อย่างหนึ่ง พิจารณาเวทนาก็อย่างหนึ่ง พิจารณาจิตก็อย่างหนึ่ง พิจารณาธรรมก็อย่างหนึ่ง แต่อย่างใดอย่างหนึ่งก็แล้วแต่ ให้ถือความชำนาญของตัว ถือความชอบของตัว แล้วเอาอย่างเดียวไม่ต้องเดิน ๔ อย่าง กาย เวทนา จิต หรือธรรม ก็หัวใจนี้ไปเกาะเกี่ยว พิจารณาแขนงเดียวมันก็สะท้อนถึงหัวใจหมดเหมือนกัน

พิจารณาเพื่อให้หัวใจนั้นสะท้อน เพื่อให้หัวใจนั้นมันปล่อยออกจากที่มันยึดไว้ ไม่ใช่พิจารณาเพื่อเดินวนรอบเลียบโรงงานนั้นไปเฉยๆ ต้องผ่านเข้าไปในเครื่อง ให้บังคับให้หัวใจ อย่าไปกลัวว่าหัวใจจะพัง เพราะหัวใจนี้เป็นนามธรรม

เอามือขยำอากาศสิ ลองเอามือขยำอากาศดู อะไรที่มันพังออกไป...ไม่เห็นมี มันจะลอดง่ามมือออกไป หัวใจมันเป็นนามธรรม ยิ่งขยี้เท่าไรมันยิ่งสะอาด “ต้องขยี้” อย่าไปกลัว อย่าไปกลัวว่า มันจะชำรุดมันจะเสียหาย เราไปกลัวไป กลัวว่าจะชำรุด กลัวจะเสียหาย กลัวเราจะเจ็บ กลัวเราจะปวด กลัวเราจะไม่ได้ผล ต้องสร้างสิ่งนี้เอาไว้รองรับผลของมัน

ก็คิดจะสร้างนี้ คิดจะสร้างก็ผิดแล้ว เพราะไม่ต้องสร้าง การเกิดมันมาพร้อมกับการเกิด จิตนี้ปฏิสนธิมันสร้างตัวมันเองมันมาแล้ว จิตปฏิสนธิเกิดเป็นมนุษย์มันสร้างตัวมันเองมาตั้งแต่ตอนนั้นแล้วจะมาสร้างอะไรกันตอนปฏิบัตินี้เล่า

จิตนี้มันสร้างมันมาเอง มันมาตามกรรม เพียงแต่เรามีโอกาส เราไม่หลงระเหิงเหมือนชาวบ้านเขา เราได้โอกาส เหมือนกับเรารู้ว่าเหตุการณ์จะเป็นอย่างไร แล้วเราได้เตรียมตัวไว้ผจญภัย ใจ กับคนที่เขาไม่ยอมรับ เขาไปตาม...เขาผลอตัว จนกว่าน้ำป่ามา หลากมาก็ตายไปเปล่าๆ

อันนี้ก็เหมือนกัน ลองได้ตั้งใจมาประพฤติปฏิบัติ รู้ว่ามีภัยจะมา รู้ว่าเราจะต้องตายไปข้างหน้า ก็ชำระเสียเดี๋ยวนี้ มันเป็นตามความจริงอยู่แล้ว การเกิดขึ้นมา ปลายทางมันก็อยู่ที่ตรงลึ้นนั่นล่ะ เกิดขึ้นมาแล้วต้องดับ ปลายทางอยู่ที่ดับ แต่ชีวิตทั้งชีวิตนี้เราทำประโยชน์ให้กับตัวเราเองขนาดไหน

ชีวิตนี้เกิดมา หัวใจมันได้พลิกได้เปลี่ยนแปลงให้สูงขึ้นขนาดไหน ตัวเป็นมนุษย์แต่หัวใจเป็นเทวดาก็พอใจแล้ว หัวใจเป็นเทวดานะ เหมือนกับปืน เหมือนกับกระสุนมันจะออกจากแหล่ง นี้เหมือนเลย ภพของมนุษย์ เราจะหลุดออกไป หัวใจจะหลุดออกไปจากภพมนุษย์ไปมันจะไปอยู่ตรงไหน เราเท่านั้นที่จะเป็นคนเริ่มต้น แรงขยับมาก-แรงขยับน้อยก็อยู่ตรงนี้ ตรงได้สร้างคุณงามความดี หรือคุณงามความไม่ดีนั้นนะ สร้างคุณงามความดีแรงขยับนั้นเย็น ทำความไม่ดีไว้แรงขยับนั้นร้อน แรงขยับร้อนมันจะไปไหนล่ะ

“แรงขยับเย็น” บุญกุศลเป็นแรงขยับที่เย็น การประพฤติปฏิบัตินั้นมันยิ่งเย็นเข้าไปใหญ่ บุญกุศลนั้นเป็นเย็นแล้วนะ เป็นแรงขยับ แต่ประพฤติปฏิบัติไม่ต้องขยับเลย มันรู้ตัวมันเองเลย ตัวกระสุนนั้นไม่ต้องให้อะไรขยับ เพราะมันชำระจนมันปล่อยวาง มันว่าง มันเป็นไปตัวมันเอง มันลอยไปเอง โดยธรรมชาติ จิตดวงนี้ต้องอาศัยแรงขยับไป “แรงของกรรม” กรรมดีก็ขยับไปดี กรรมชั่วก็ขยับไปชั่ว ชำระกิเลสสิ้นแล้ว แรงขยับไม่มีความหมาย ข้ามพ้นดีและชั่วไป ข้ามพ้นแรงขยับทั้งหมด หัวใจนี้ไม่มีแรงขยับ

พอไม่มีแรงขยับมันก็เป็นสูญญากาศ มันกลับไปได้ทั่วไปหมดเลยเพราะเป็นสูญญากาศ มันเข้ากับอะไรก็ได้ อยากรู้แรงขยับร้อนมันก็เข้าไปอยู่ในแรงขยับร้อนก็ได้ อยากรู้แรงขยับเย็นมันไปอยู่ในแรงขยับเย็นก็ได้ เพราะมันเป็นความว่าง นี่มันให้เลือกเอาทั้งสามอย่าง แล้วเราเกิดมาเป็นมนุษย์ไป เราถึงมาเลือกเอาตรงนี้ไง เลือกเอา มันจะชำระแรงขยับออกทั้งสองฝ่าย

เวลาให้ทานนั้นนะ เราสะสมแรงขยับที่เย็น เวลาทำความดีเราก็สะสมแรงขยับที่เย็น เวลาประพฤติปฏิบัติก็อาศัยแรงขยับที่เย็นนี้มาเป็นพื้นฐาน ถ้าไม่มีแรงขยับเลย การปฏิบัติมันก็ปฏิบัติยาก ต้องอาศัยแรงขยับคือทาน คีล ภาวนา ใจ ภาวนานี้มันจับให้ใจนี้หมดแรงขยับเลย หมดแรงขยับ แรงขยับดับ ใจ ตอนนี้มันมี ในใจมีไหม แรงขยับดับในใจเรามีไหม มันจับไปทางไหน

ดู...ใจเรา เราเห็นใจเราเท่านั้น เราดูใจเรา เราฟังดูใจเรา เราจะเห็น ใจของเรา เราต้องเป็นผู้รักษาเอง ใจของเราจะให้ใครมาเป็นคนชี้แนะ เราพลิกได้ เราปิ้งปลา เรากลับปลาซ้ำกลับปลา

ขวาไม่ให้ปลานั้นใหม่ หัวใจ หัวใจ เราไปถึงใต้พระธรรมเงืง ตะบะคือไฟ ตะบะๆ “ตโป จฯ” มันเป็นมงคลอย่างหนึ่งในมงคล ๓๘ ประการ ตะบะธรรม ตะบะธรรม เราก็เพิ่มมา คบขันตติก็เป็นมงคลอย่างหนึ่ง มงคล ๓๘ ประการสำหรับการดำรงชีวิตที่ถูกต้องที่ดีงาม

“คบขันตติ” เราคบนักประพฤติปฏิบัติ คบใครก็ขันตติอยู่แล้ว “ไม่คบพาล” แล้วก็มาสร้าง “ได้เห็นสมณะ” ได้เห็นหรือยัง ได้เห็นสมณะนี้ก็เป็นมงคลอย่างหนึ่ง สมณะที่ ๑ ถึงสมณะที่ ๔ การเห็นสมณะ การได้คบขันตติ แล้ว “สร้างตะบะ” ตะบะธรรมที่เผาหัวใจเป็นมงคลทั้งหมด เป็นมงคลที่ว่าเราสร้างในปัจจุบันแล้วอยู่ใกล้ๆ เลย จะว่าอยู่ใกล้มันยังพูดหยาบเกินไป มันอยู่ที่หัวใจเลย มันอยู่ที่กลางอกของเราเลย...เป็นมงคลทั้งนั้น แล้วทำไมไม่ไขว่คว้าล่ะ

เวลาทำมาหากินก็อยากได้เงินมากๆ อยากได้ความดีมากๆ แล้วนี่มันอยู่ท่ามกลางในหัวใจของเราเลย เป็นมงคลทั้งหมด เป็นความดีทั้งหมด แต่เราไม่เข้าใจแล้วเราผลักไสออกไป จากความดีอยู่บนโต๊ะ...ไม่เอา พลิกล้มโต๊ะนั้นเสีย แล้วก็ไปเริ่มต้นใหม่ เริ่มต้นนี้ถูก-ผิดก็ยังไม่รู้เลย ของมีอยู่ พระพุทธเจ้าสอนอยู่ ครูบาอาจารย์สอนอยู่ อยู่ต่อหน้าเลย อยู่ต่อหน้าเลย ถ้าให้ละเอียดยเข้าไปก็อยู่ที่ท่ามกลางหัวอกเลย เพียงแต่ใช้ถูกเท่านั้นนะ เป็นผู้ที่ไม่หลงระเรีงในโลก

คนเราเกิดมาบังจัย ๔ ต้องมี ประกอบอาชีพได้เป็นปกติ แต่เวลาหันกลับมาในหัวใจ วัดค่ากันตรงนี้ วัดค่ากันตรงเรื่องของใจที่ดี ใจที่ดีขึ้น ดีขึ้น เดียวนี้โลกรื่องหากันหมดนะ รื่องหาความเป็นธรรม รื่องหาความเป็นธรรม เราต่างหากไม่ให้ความเป็นธรรมกับหัวใจ เราเอาอะไรป้อนมัน บ้างก็ไม่รู้วันๆ หนึ่งนะ ป้อนแต่ไฟ ป้อนแต่ยาพิษ เวลารื่องหาความเป็นธรรมก็รื่องหาความเป็นธรรมกันนะ แต่เวลาป้อนหัวใจของตัว นั้นนะ ยาพิษล้วนๆ เลย

ถ้าป้อนคุณธรรมของหัวใจมันต้องเย็น ต้องมีความสุข ป้อนสิ่งที่ดีให้กับใจกินนะ ป้อนได้ตลอดเวลานะ ป้อนได้ฝึกได้ ใจนี้ฝึกได้ อยู่ขณะไหน ทำอะไรอยู่ พุทโธๆ อยู่ ให้ใจสงบได้ตลอดสงบเท่าไร เย็นเท่าไร อิ่มเท่าไร มันเป็นเชื่อทั้งนั้นนะ มันเป็นสิ่งที่ให้เราได้มาประกอบทั้งหมด

สิ่งใดที่มี พอมีขึ้นมามันก็เหมือนกับเรามีวัดดูคิบนันพร้อมหมด เราป้อนให้ตลอด เราทำใจเราตลอด นั่นผู้ที่ฉลาด ถึงเวลาทำางานก็ทำ ถึงเวลาหยุดก็ต้องหยุด ถ้าได้ฝึกแล้วเวลาหยุด หยุดเป็น ถ้าไม่ได้ฝึกหยุด หยุดไม่เป็น เวลาทำงานทำเกือบเป็นเกือบตาย เวลาหยุดแล้วมานอนยั้งหนักเข้าไปใหญ่ เพราะมันจะมาคิดใคร่ครวญถึงงานที่ทำมาแล้ว ผิดหรือถูก เวลาทำด้วยกาย เหนื่อยแสนเหนื่อย กายทำเสร็จแล้ว หัวใจมาทำซ้ำอีกทีหนึ่ง เหนื่อยกว่าใช้กายทำอีก คุณีเพราะอะไร เพราะ

ไม่ได้ฝึกใจ ถ้าฝึกแล้วงานนั้นเสร็จแล้วพักไว้ตรงนั้นล่ะ กลับมากีมาทำความสงบของใจ นั้นนะ ป้อนใจเป็น ป้อนใจที่ถูกต้อง

มันถึงได้เกิดมา แล้วมันเวลาพูดแล้วน้ำตาไหล เห็นแต่น้ำตาไหลนะ ถาดไป หมายถึง เมื่อ นั้นจะดี เมื่อนี้จะดี “เมื่อ” แต่ปัจจุบันนี้ไม่รู้...ปัจจุบันนี้ทุกข์ถ้าน้ำตาไหลอยู่ ปัจจุบันนี้ทุกข์ แต่ถ้า เข้าใจแล้วว่าปัจจุบันนี้มันจะแก่นาค วิบากใจ วิบากของมนุษย์ใจ เพราะกรรมที่สร้างมานี้เป็น มนุษย์ใจ เป็นมนุษย์มันเป็นวิบากแล้ว เพราะมันมีกรรม มันถึงได้อยู่ในสภาพแบบนี้ แล้วจะเสียใจ ไปทำไม ไม่ควรเสียใจในสภาพที่ว่ามันเป็นผลของการกระทำของเราเอง ไม่ควรเสียใจ ควรแต่ว่า อันนี้มันเป็นต้นทุนที่เราจะเริ่มพลิกออก

การได้คิดอันนี้เป็นผลที่ประเสริฐมาก เพราะการได้คิดก็คือการว่าหยุด หยุดการจะทำให้ เชื้อโรคนี้น่าขึ้นไปอีก ถ้ายังไม่ได้คิดมันก็ยังสะสมเชื่อนั้นต่อไป แต่เราไม่คิดตรงนี้นะ เราคิดแต่ เสียใจ คิดแต่น้ำตาไหล แต่ถ้าเราได้คิดปั๊บ มันจะหยุดทันทีว่า “อ้อ!” สิ่งที่เกิดมา สิ่งที่เป็นมานี้มัน จะได้ไม่เพิ่มพิษให้กับใจใจ แต่เวลาคิดนี้มันคิดแล้วให้พิษกับใจทั้งหมด มันไม่ได้คิดแล้วชำระพิษ นั้นออกไป พอหยุดปั๊บมันก็ได้เริ่มต้น พอเริ่มต้นแล้วก็ทำคุณงามความดีเราให้แหละ เออกรรม ปัจจุบันนี้ วันนี้เย็น พรุ่งนี้ต้องเย็น วันนี้ไม่เป็นหนี้พรุ่งนี้ไม่ต้องจ่ายใคร เป็นหนี้เขาอยู่พรุ่งนี้ก็ต้อง ใช้จ่ายเขา ฉะนั้น ถึงต้องทำกรรมปัจจุบันนี้ให้ไม่เป็นหนี้ใคร “ทำกรรมปัจจุบัน” โดยแรงขบที่ว่ามัน ล่ะ

ถึงเวลาพูดแล้ว หรือระลึกแล้ว มันถึงได้ไม่เสียใจ ระลึกแล้วมันควรจะเป็นคุณงามความดี ระลึกแล้วก็น้ำตาไหล ถ้าระลึกแล้วมันเป็นคุณงามความดีเพราะเราเข้าใจ มันก็ต้องยิ้มสิ ยิ้มว่าทำไม โอ้โฮ! เราเข้าใจแล้ว เรามีขอบอคนานาใจ

ที่ไหนมืด เปิดไฟขึ้นมาตรงนั้นก็สว่าง ความคิดที่ไม่เท่าทันใจของตัวเองคือความมืด กิเลสมัน หลอกให้คิด มันมืดหมดเลย พอเรามาขยับขี้ง เรามาทันความคิดของเรา ก็เปิดไฟขึ้นมา มีตรงไหน ไฟติดขึ้นมาก็สว่างตรงนั้น ฉะนั้น ถ้ามันเปิดไฟขึ้นมาแล้ว มันตกใจใจ พอสว่างขึ้นมาเห็น หมด มันควรจะดีใจ อย่าเสียใจ

แต่พอสว่างขึ้นมาแล้วเห็นหลาวเห็นหอก กลับเสียใจร้องไห้ให้ อีก เห็นหลาวเห็นหอกก็เก็บสิ สว่างแล้ว อันนี้เป็นศัตรู อันนี้เป็นของมีคม มันจะบาดเรา มันจะทำอะไรให้เราเจ็บปวดก็เก็บให้

เรียบร้อย อยู่ในท่ามกลางความสว่างดีกว่าอยู่ในท่ามกลางความมืดนะ อยู่ในท่ามกลางความมืดมันไม่เห็นอะไรเลย แล้วมันก็อุ้มนใจเนาะ เพราะไม่เห็นพิษเห็นภัย

ฉะนั้น พอเปิดไฟขึ้นมาแล้ว มันควรจะดีใจใจว่าจะไม่เสริมพิษกันอีก อยู่ในท่ามกลางความมืดนี้แย่มากๆ นะ ไม่รู้เราจะประสบภัยอะไร เราคิดเอง ทุกอย่างเราคิดดีหมดในท่ามกลางความมืด เราคิด แต่มันไม่ใช่เป็นความจริง ความจริงคือการกระทำ กรรมมันให้ผลต่างหากละ ทำกรรมดีได้ดี ทำกรรมชั่วได้ชั่ว เต็ดขาด!

ทีนี้เราก็อ่าทำกรรมดีแล้วไม่เห็นได้ดี ทำกรรมดีแล้วมีแต่ความทุกข์ ไม่เห็นได้ผลดีกับเราเลย ลองนั่งดู สิ่งที่เกิดขึ้นจากข้างนอกมันมีกรรมเก่ากรรมใหม่ มันมีความกระทบกระทั่งกันมา แต่กรรมในหัวใจใจ มันเป็นปัจจัยตั้ง มันมีความอุตสาหะของเราเอง เราสามารถที่จะบังคับตัวเองเลย แต่ถ้าอาศัยคนอื่น อาศัยข้างนอก สังคมโลก สัตว์สังคมอาศัยกันมันต้องอย่างนั้นละ เราบังคับไม่ได้ ใจเรายังบังคับไม่ได้เลย ใจคนอื่นจะบังคับอย่างไร แต่ถ้าเราเข้าใจ เราเชื่อพระพุทธเจ้าว่า “ทำดีได้ดี” ทำสิ่งไหนมันจะดีเท่ากับภาวนานี้

การให้ของทางโลกเขา ให้อวดดูใจ การให้ของพระพุทธเจ้า ปฏิบัติบูชาสำคัญที่สุด ให้ อารมณ์โลก อารมณ์โกรธ อารมณ์หลง ยกให้คนอื่นไปหมด พอกิเลสมันมายกให้กิเลสมันไปว่าอย่างนั้นเลย พอให้เขาไป ให้เขาไป มันก็หมดสิ สิ่งนั้นต้องหมด ให้อบอวย ให้อดเวลา ให้ต้องหมด กองขนาดไหน ชักออกตลอดเวลามันต้องหมด

แต่ไม่ได้ชัก ความเห็นของโลก การสะสมนั่นคือการได้ มีแต่จะสะสม สะสมอารมณ์ สะสมความนึกคิด ยิ่งสะสมมันก็ยังอยู่ในความมืดนั่นละ เพราะเหมือนกับใบไม้ เห็นไหม มีมากใบ มันก็ทึบมันก็หนา มองอะไรไม่เห็นเลย ข้างล่างมืด ยิ่งคิดมากก็เหมือนกับคิดทีหนึ่งก็เอาใบไม้ใบหนึ่งมาบังไว้ๆๆ บังจนมืดหมด

ทีนี้ พระพุทธเจ้าบอกว่าให้ปล่อยวางๆ มันก็เหมือนเถาใบไม้นั้นออก เถาออกก็เห็นงูเห็นไปเรื่อย ทีนี้พอเถาใบไม้ออกก็เห็นต้นไม้สิ แล้วไ้อร่ากไม้ รากแก้ววิชชา บัจจยา สังขารานั่นนะ ละโลก ละโกรธ ละหลงหมดแล้วนะ ก็โคนต้นไม้หมดแล้วนะ แต่รากแก้วนั้นยังไม่ได้ถอนนะ เดี่ยวมันงอกอีก คูสิ รากแก้วยังไม่ได้ถอนนะ

โลก โกรธ หลงนี้เราจะได้หมดแล้ว ขนาดโกรธนี้โกรธไม่มีแล้ว หลงก็ไม่หลงแล้ว โลก โกรธ หลง แต่ยังไม่ได้ออนไอ้อวิชชานั้นนะ ก็ว่าพญามาร ลูกสาวพญามาร โลก โกรธ หลง นี้แค่ลูกสาวพญามาร ไอ้รากลแก้ว ตอนรากลแก้วขึ้นมาพรวดเดียว...ต้นไม้มันตายไปแล้ว แต่จะไม่มีการเกิดอีกไง ถ้ารากลแก้วยังอยู่มันยังแตกใบอ่อนอีก

มันอยู่ที่ไหน ไอ้ที่พูดนี้มันอยู่ที่ไหน ในตำราหรือ...มันอยู่ที่ใจเรา ในตำรานั้นมันเป็นผลความสำเร็จของพระพุทธเจ้า แล้ววางไว้ แต่รากลแก้วในใจเรา เราต้องถอนเราเอง รากลแก้วในใจนะ ต้นไม้ก็กาย โคนมันลี ไอ้ที่มันสะสมเข้ามานี่โคนที่ไหน กายนี้ก็กายนี้ บ้านเรือนนี้ขนาดไหน เดียวนี้ข้ามชาติไปเลยนะ ไม่ใช่มีบ้านเราบ้านเดียวนะ มีมันทั่วโลก มีบ้านอยู่ทุกประเทศ มันไปขนาดนั้นนะ

ละกาย ละใจ พอละหมดแล้วกลับสบาย ว่าละกายแล้วเหลือใจใจ ละกายแล้วละใจด้วย ถ้าละกายแล้วเหลือใจไว้นะ เออนั่นละ นั่นละรากลแก้วละ ละกายแล้วก็ถอนใจทิ้งไป ถอนหัวใจทิ้งไปเลย อันนี้ก็หมดเลยสิ พอถอนหัวใจทิ้งแล้ว ละทิ้งใจด้วย คือสูญญากาศเลย ถ้าไม่ละใจนะ มันยังเป็นหนึ่งอยู่ เพราะใจเป็นเราอยู่ พอเป็นเรานี้มันขวางไปหมดละ ของที่เป็นวัตถุ อย่างไม่ ดีไปกลางอากาศมันก็ยังมียังมีเสียงไม้ผ่านอากาศดังหวีดหวืออยู่ หัวใจเหมือนกัน ลองมีอยู่นะ ยังไงมันก็คิด ยังไงมันก็เป็น ยังไงมันก็ขวาง มีใจอยู่ มีความคิด มันยังขวางไปนั่นละ

มันถึงว่าต้องละใจใจ พอละแต่กาย ละให้หมด เหลือแต่หัวใจ กายก็ต้องละ ใจก็ต้องละ ละทั้งนั้น แล้วมันจะได้ไม่มีอะไรมาขวางไว้ภายใน มันขวางก็ยังมีที่รู้ว่าขวางนะ ที่ไม่รู้ว่าขวางเพราะมันเป็นเรา พอเป็นเรานี้มันไม่เห็นละ พอมืด-สว่าง มืด-สว่าง ไอ้มันยิ่งกว่ามืด-สว่าง แดดจ้าๆ อยู่ มันมืดจริงๆ เพราะความไม่รู้ เพราะมันบังด้วยอวิชชาไง อวิชชา ปัจจยา สังขารา อวิชชาคือความไม่รู้

มันถึงว่า เราก็อ่า “ไม่รู้ได้อย่างไร ก็คิดอยู่นี้”...ก็คิดแบบโง่ ๒ ชั้นใจ

ก็มันคิด มันคิดนี้ ความคิดนี้มัน...เราไม่เคยคิด

นักเรียนเรียนวิชาเดียวกันมา เขาคิดมาขนาดไหนถึงเขียนเป็นตำรา แล้วเรามาคิดใหม่ๆ ก็ว่าเราเก่ง ความคิดนี้มันเป็นอารมณ์ใจ มันไม่เห็นตัวตนเลย คือมันถึงได้มืด...ไม่รู้ตรงนี้ ไม่รู้ว่าเราคิดไง นึกว่าคิดขึ้นมาเก่งใจ มันเป็นอารมณ์คิดนะ มันไม่ใช่อารมณ์เรา ไม่ใช่อารมณ์รู้สึกตัว

ถือว่าเป็นวิชา เพราะไม่รู้คือไม่รู้ตัวตน ไม่รู้ว่าอันนี้ผิดถูก

วิชาเกิดขึ้นมันก็ดับหมดไป สว่างเกิดขึ้นก็คือวิชา วิชารู้อะไร มันรู้สึกตัวตั้งแต่เริ่มคิด
จิตนี้คิดมันก็ไหลออกมาพร้อมกับสติรู้สึกตัวไปตลอด นี่รู้วิชา (แทบสิ้นสุดเพียงเท่านี้)